

Investigating the Relationship between Parent-Child Conflict and Feeling of Loneliness with Drug Addiction Tendency Among University Students

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Mohammad Zarbakhsh¹,
Seyed Abedin Hoseini Ahangari²,
Nahid Mahmoodi^{3*}

How to cite this article

Mohammad Zarbakhsh, Seyed Abedin Hoseini Ahangari, Nahid Mahmoodi. Investigating the Relationship between Parent-Child Conflict and Feeling of Loneliness with Drug Addiction Tendency Among University Students. *Islamic Life Style*. 2021; 5(3):38-45

1. PhD Student, Department of Counseling, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.
2. Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran.
3. M.Sc., Department of Clinical Psychology, Abadan School of Medical Sciences, Abadan, Iran (Corresponding Author).

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: hoseini.abed@gmail.com

Article History

Received: 2021/05/16

Accepted: 2021/07/11

ABSTRACT

Purpose: Addiction as one of the social problems is common among people in the community, especially young people, which can have various social, health, occupational and legal harms. In this regard, the purpose of this study was to investigate the relationship between parent-child conflict and loneliness as a precursor to drug addiction in students.

Materials and Methods: The research method was descriptive-correlational. The research sample consisted of 200 Abadan medical students who were selected by available methods. Data collection tools included the Drug Addiction Scale (2001), the Adolescent Conflict with Parents Questionnaire (CBQ) (1979), and the Revised Loneliness Scale (UCLA) (1980).

Findings: Simple correlation and stepwise regression were used to analyze the data. Pearson correlation coefficients were obtained between the parent-child conflict with the tendency to use drugs = $r = 0.39$ and the feeling of loneliness with the tendency to use drugs = $r = 0.33$, which are all significant. The results of stepwise regression also showed that parent-child conflict and feelings of loneliness significantly predict the tendency to use drugs among students.

Conclusion: As a result of resolving conflicts between parents and children, as well as paying attention to students' individual problems, it can be effective in preventing addiction and their high-risk behaviors.

Keywords: Parent-Child Conflict, Loneliness, Tendency to Use Drugs, Students.

بررسی رابطه بین تعارض والد-فرزند و احساس تنهایی با گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان

محمد زربخش^۱

دانشجوی دکتری، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران .

سید عابدین حسینی آهنگری^۲

استادیار، گروه کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

ناهید محمودی^{۳*}

کارشناسی ارشد، گروه روانشناسی بالینی، دانشکده علوم پزشکی آبادان، آبادان، ایران (نویسنده مسئول).

چکیده

هدف: اعتیاد به عنوان یکی از معضلات اجتماعی، میان افراد جامعه، به ویژه جوانان شایع شده است که می‌تواند مضرات مختلف اجتماعی، بهداشتی، شغلی و قانونی داشته باشد. در همین راستا، هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه تعارض والد-فرزند و احساس تنهایی به عنوان پیشایندهای گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان بود.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود. نمونه پژوهش را ۲۰۰ نفر از دانشجویان علوم پزشکی آبادان تشکیل می‌دادند که به روش در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای گردآوری داده‌ها شامل مقیاس‌های گرایش به مواد مخدر (۱۳۸۰)، پرسشنامه تعارض نوجوان با والدین نسخه کوتاه (CBQ) (1979) و مقیاس تجدید نظر شده‌ی احساس تنهایی (UCLA) (1980) بودند.

یافته‌ها: برای تحلیل داده‌ها از همبستگی ساده و رگرسیون گام به گام استفاده شد. ضرایب همبستگی پیرسون بین تعارض والد فرزند با گرایش به مصرف مواد مخدر $r = 0.39$ و احساس تنهایی با گرایش به مصرف مواد مخدر $r = 0.33$ به دست آمده که همگی معنادار می‌باشند. همچنین نتایج رگرسیون گام به گام نشان داد که تعارض والد-فرزند و احساس تنهایی به طور معنی‌داری پیش‌بینی کننده‌ی گرایش به مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان هستند. **نتیجه‌گیری:** در نتیجه حل تعارضات والدین و فرزندان و همچنین توجه به مسائل فردی دانشجویان می‌تواند در پیشگیری از اعتیاد و رفتارهای پرخطر آنها مؤثر واقع شود.

کلید واژه‌ها: تعارض والد-فرزند، احساس تنهایی، گرایش به مصرف مواد مخدر، دانشجویان.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۰

*نویسنده مسئول: hoseini.abed@gmail.com

مقدمه

دوره جوانی و دانشجویی یکی از مخاطره‌آمیزترین دوران زندگی، از نظر شروع مصرف مواد است. جوانی، دوره کسب هویت فردی و اجتماعی است. در این دوره، میل به استقلال و مخالفت با والدین به اوج خود می‌رسد و جوانان برای اثبات بلوغ و فردیت خود، ارزش‌های خانواده را زیر سؤال می‌برند و سعی در ایجاد و تحلیل ارزش‌های جدید خود دارند، مجموعه این عوامل بر حس کنجکاوی، تحرک و تنوع هیجان‌ها، جوانان را مستعد مصرف مواد می‌نماید (۱). در جهان امروز، سوء مصرف مواد، یکی از بزرگ‌ترین معضلاتی است که در ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی، زندگی بسیاری از انسان‌ها را متأثر می‌سازد (۲). همچنین بررسی پژوهش‌های مامی، احدی، عنایتی و مظاهری (۱۳۹۲) نشان می‌دهد که هرچه زمان به جلوتر می‌رود سن وابستگی به مواد در حال کاهش یافتن است. کشور ما نیز با پایین آمدن سن وابستگی، شیوع مصرف و سوء مصرف مواد در بین نوجوانان مواجه هست. درصد قابل توجهی از جوانان سنین دبیرستانی که انواع مواد و داروها را مصرف می‌کنند، مشکلات و مسائل فراوانی در زمینه مصرف و ملاک‌های تشخیصی برای اختلال سوء مصرف مواد را گزارش کرده‌اند (تقریباً ۱۴٪ درصد و ۲۳٪ درصد پایه‌های ۹ و ۱۲) (۳). لذا در حال حاضر مسئولان با مسأله جدیدی روبه‌رو شده‌اند که همان راهیابی انواع مواد سنتی و شیمیایی به مدارس به‌ویژه در مقاطع تحصیلی راهنمایی و دبیرستان است. دوره نوجوانی و جوانی از نظر آموزش صلاحیت‌های اجتماعی و عاطفی، دوره مهمی محسوب می‌شود و به‌خودی‌خود عاملی برای چالش عاطفی است (۴). کاهش دامنه سنی مصرف مواد مخدر، بسیاری از جوانان و نوجوانان را در معرض خطر قرار داده و موجب نگرانی‌های وسیعی در سطح جوامع شده است. لذا اجتناب از رویارویی و کم‌توجهی به مصرف و سوء مصرف مواد مخدر، به علت پیامدهای زیان‌باری همچون تخریب منابع اجتماعی، اقتصادی، تهدید امنیت اجتماعی و بروز انواع کج‌روی‌های وابسته به آن، عواقب زیان‌باری را برای هر جامعه به‌دنبال خواهد داشت. همچنین سوء مصرف مواد و همراه شدن آن با اختلالات روان‌شناختی علاوه بر مصرف بی‌رویه هزینه‌های اجتماعی- اقتصادی جامعه، هزینه‌های گزافی بر سیستم بهداشتی جوامع وارد ساخته و آمار مرگ‌ومیر را افزایش داده است (۵). از جمله عواملی که می‌توان آن را جزو عامل‌های پیش‌بینی‌کننده رفتارهای پرخطر در دوره جوانی از جمله گرایش به مصرف مواد مخدر دانست، می‌توان به نوع ارتباط فرد با والدین و سطح تعارضات بین آن‌ها اشاره کرد. ارتباط، یک ضرورت برای همه روابط است و هنگامی که با تعامل والد-فرزند می‌آید، نقشی حیاتی ایفا می‌کند. ایجاد و حفظ روابط بین والدین و فرزندان باعث تعامل قوی بین والدین و فرزند می‌شود و به‌طور قابل توجهی به درک و پذیرش متقابل بین آن‌ها کمک می‌کند (۶). کیفیت تعامل والد-فرزند در چگونگی بررسی و تفسیر کودکان از جهان اطرافش هم تأثیرگذار است و زمانی که این رابطه دچار تعارض می‌شود، تفسیر کودک از جهان نیز بدبینانه می‌شود (۷). تحقیقات بسیاری رابطه تعارض با والدین با عملکرد رفتاری و روان‌شناختی نوجوانان و جوانان را مورد بررسی قرار داده‌اند که نشان‌دهنده وجود ارتباط دوسویه میان

است که آیا بین تعارض والد-فرزند و احساس تنهایی به عنوان پیشایندهای گرایش به مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان، رابطه وجود دارد؟

مواد و روش ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان بود که در سال ۱۳۹۸ در حال تحصیل بودند. نمونه تحقیق نیز ۲۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی آبادان بود که به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند.

در پژوهش حاضر به منظور گردآوری داده‌های مورد از سه پرسشنامه‌ی گرایش به مصرف مواد مخدر، تعارض نوجوانان با والدین (CBQ) و احساس تنهایی تجدیدنظرشده (UCLA) استفاده شد.

پرسشنامه گرایش به مصرف مواد مخدر توسط گلپور و مولوی (۱۳۸۰)، ساخته شده و دارای ۵۴ سؤال می‌باشد و بر روی یک طیف لیکرت دودرجه‌ای تنظیم شده که میزان گرایش به مصرف مواد را می‌سنجد. این مقیاس از آزمودنی می‌خواهد که نظر خود را نسبت به مواد مخدر بیان کند. پاسخگویی به سؤالات پرسشنامه به صورت بلی و خیر است. بنابراین در سؤالات مثبت گزینه بلی، امتیاز یک و به گزینه خیر، امتیاز صفر تعلق می‌گیرد. ولی در سؤالات معکوس و منفی به گزینه بلی امتیاز صفر و به گزینه خیر امتیاز یک تعلق می‌گیرد. پایایی پرسشنامه با اجرا بر روی آزمودنی‌های متفاوت محاسبه شده که بر اساس آن آلفای کرونباخ پرسشنامه برابر با ۰/۸۹ برآورد شده است. پایایی این مقیاس در پژوهش حاضر نیز ۰/۸۷ به دست آمد (۲۰).

پرسشنامه تعارض نوجوانان با والدین (CBQ) توسط پرینز، فاستر، کنت و آلاری (۱۹۷۹) ساخته شده و نسخه کوتاه آن دارای ۲۰ سؤال می‌باشد که میزان تعارض نوجوان با والدینش را می‌سنجد. این پرسشنامه بر روی طیف لیکرت ۲ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود که آزمودنی با دادن پاسخ صحیح و یا غلط، موافقت و مخالفت خود را با هر عبارت بیان می‌کند. این پرسشنامه دارای دو فرم جداگانه، یکی مخصوص مادر و دیگری مخصوص پدر است. حداقل نمره‌ای که فرد می‌تواند در این آزمون به دست آورد ۰ و حداکثر آن ۲۰ می‌باشد. نمره بالاتر نشانگر میزان تعارض بیشتر میان نوجوان و والدین است (۲۱). در پژوهش فاین، مورلند و اسچویل (۱۹۸۳) پایایی حاصل از روش بازآزمایی برای نسخه گزارش نوجوان ۰/۵۷ بوده است. پایایی این مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر نیز ۰/۸۰ به دست آمد (۲۲).

پرسشنامه تجدیدنظرشده احساس تنهایی (UCLA) این پرسشنامه توسط راسل، پیلاتو و فرگوسن (۱۹۸۰) ساخته شده است. این مقیاس تجدیدنظرشده با توجه به مقیاس اصلی UCLA ساخته شد. در مقیاس اصلی احتمال سوگیری در پاسخ‌دهی وجود داشت، و به همین منظور متخصصان فوق تصمیم گرفتند که مقیاس جدید را با یک سری اصلاحات تهیه کنند. این مقیاس ۲۰ ماده‌ای است که نمره‌ی فرد حاصل جمع نمره‌های ۲۰ ماده می‌باشد و نمره‌گذاری به صورت یک درجه‌بندی لیکرتی از صفر (هرگز)، ۱ (به ندرت)، ۲ (گاهی

تعارضات والد-فرزند و رفتارهای مشکل‌دار نوجوان است (۸). پس با توجه به اینکه تعارض امری اجتناب‌ناپذیر در روابط خانوادگی محسوب می‌شود و نتایج مطالعات مختلفی که در این زمینه انجام شده نشان می‌دهند که درگیری بین اعضای خانواده، خطر ابتلا فرزندان به بسیاری از مشکلات رفتاری به مانند گرایش به سوء مصرف از مواد را در آینده افزایش می‌دهد، می‌توان این متغیر را از پیش‌بینی‌کننده‌های گرایش به مصرف مواد مخدر دانست (۹-۱۲). در پژوهشی که پیکو و کواچ (۲۰۱۰) با عنوان آیا والدین و مدرسه مهم هستند؟ عوامل محافظتی برای سوء مصرف نوجوانان نشان دادند که خلأ عاطفی در روابط فرزندان با والدین به خصوص پدر از عوامل گرایش آنان به اعتیاد است (۱۳). در پژوهشی که با عنوان رابطه تعارض والد-فرزند نوجوانان با اختلال سوء مصرف مواد آن‌ها در چهار دهه انجام دادند، نشان دادند که تعارض والد-فرزند، آسیب‌پذیری‌های شخصیتی و تعارض زناشویی والدین از قدرت پیش‌بینی‌کنندگی بسیار بالایی برای سوء مصرف مواد دارا می‌باشند (۱۴).

از دیگر عوامل تأثیرگذار در این مسأله می‌توان به احساس تنهایی اشاره کرد. تنهایی احساس ناخوشایندی است که در نتیجه کاستی در شبکه روابط اجتماعی فرد و عدم دسترسی به روابط نزدیک و مطلوب با دیگران به وجود می‌آید (۱۵). احساس تنهایی هنگام برخی از تغییرات سریع و ناگهانی امری عادی و رایج است و به ناسازگاری تعبیر نمی‌گردد، اما هنگامی که به طور مزمن، مانع موفقیت در تکالیف و کارکردهای طبیعی زندگی می‌شود، می‌تواند پیامدهای عاطفی، اجتماعی و حتی جسمانی زیان‌باری را به دنبال آورد (۱۶). در این صورت احساس تنهایی تهدیدی برای سلامت روان و کارکرد روانی-اجتماعی فرد به‌شمار می‌آید (۱۷). هنریچ و گالون (۲۰۰۶) بیان می‌کنند که احساس تنهایی با مشکلات روانی-اجتماعی نظیر عزت‌نفس و احساس شایستگی پایین و اختلالات روانی نظیر اضطراب و افسردگی همراه است که این مسأله علاوه بر ناتوانی در ایجاد یک زندگی مناسب، موجب به‌وجود آمدن احساس ناامیدی و پوچی می‌گردد. احساس تنهایی و گوشه‌گیری منجر به بروز بسیاری از اختلالات اضطرابی و افسردگی شده و فرد را به سوی درون خود سوق داده و منجر به شکل‌گیری نوعی از اضطراب و فوبی اجتماعی می‌شود که فرد برای گریز از این استرس و اضطراب و نیز پر کردن احساس تنهایی، به رفتارهای انحرافی جایگزین از جمله اعتیاد به مواد مخدر روی می‌آورند (۱۶-۱۷).

در پژوهشی که نیک‌منش (۱۳۹۴) با عنوان نقش احساس تنهایی و دشواری در تنظیم هیجانی در سوء مصرف مواد که بر روی ۴۵۲ دانشجوی دانشگاه سیستان و بلوچستان انجام دادند، نشان داده شد که احساس تنهایی با قدرت زیاد توانایی پیش‌بینی استعمال مواد مخدر را دارا می‌باشد (۱۸). در پژوهشی که صادقی (۱۳۹۳) با عنوان "پیش‌بینی گرایش به اعتیاد بر اساس بهزیستی معنوی و احساس تنهایی در دانش‌آموزان دبیرستانی" بر روی ۲۵۰ دانش‌آموز انجام دادند به این نتیجه رسیدند که یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های قدرتمند گرایش به اعتیاد، احساس تنهایی می‌باشد (۱۹).

لذا با توجه به مطالب گفته شده و اهمیت گرایش به مصرف مواد مخدر در جمعیت نوجوانان، هدف از پژوهش حاضر بررسی این

پیرسون و رگرسیون گام به گام) استفاده شد که تمامی این عملیات با استفاده از نرم افزار SPSS ۲۱ انجام شد.

یافته‌ها

جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

اوقات) و ۳ (اغلب) می‌باشد. پایایی این مقیاس به روش بازآزمایی توسط راسل ۰/۸۹ گزارش شده است همبستگی بین مقیاس جدید و مقیاس اصلی تنهایی ۰/۹۱ گزارش شده است. این مقیاس در ایران توسط شکر کن و میر دریکوند (۱۳۷۸) ترجمه و اجرا شده است. در این پژوهش نیز آلفای کرونباخ تحقیق ۰/۷۶ گزارش شد (۲۳). همچنین برای تحلیل داده‌ها، با توجه به فرضیه‌ها از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار تعارض والد-فرزند، احساس تنهایی و گرایش به مصرف مواد مخدر

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
تعارض والد-فرزند	۲۰۰	۱۳/۷۱	۸/۳۲
احساس تنهایی	۲۰۰	۴۵/۴۰	۸/۷۱
گرایش به مصرف مواد مخدر	۲۰۰	۳۷/۲۸	۸/۵۳

همان‌طور که در جدول ۱، مشاهده می‌شود میانگین و انحراف معیار نمره‌های تعارض والد-فرزند (۱۳/۷۱ و ۸/۳۲)، احساس تنهایی (۴۵/۴۰ و ۸/۷۱) و گرایش به مصرف مواد مخدر (۳۷/۲۸ و ۸/۵۳) می‌باشد.

همان‌طور که در جدول ۲، مشاهده می‌شود ضریب همبستگی بین متغیر تعارض والد-فرزند با گرایش به مصرف مواد مخدر (۰/۳۹) برابر با $r = 0.39$ است. همچنین به دست آمده که در سطح $p = 0.001$ معنادار می‌باشد.

جدول ۲- همبستگی بین متغیر تعارض والد-فرزند با گرایش به مصرف مواد مخدر

متغیر وابسته	متغیر مستقل	r	p
تعارض والد-فرزند	گرایش به مصرف مواد مخدر	۰/۳۹**	p=۰/۰۰۱
احساس تنهایی	گرایش به مصرف مواد مخدر	۰/۳۳**	p=۰/۰۰۱

همبستگی بین متغیرهای احساس تنهایی با گرایش به مصرف مواد مخدر با استفاده از آزمون یک دامنه‌ی پیرسون برای آزمودنی‌ها برابر با $r = 0.33$ است. به دست آمده که در سطح $p = 0.001$ معنادار می‌باشد.

همان‌طور که در جدول ۲، مشاهده می‌شود ضریب همبستگی بین متغیر تعارض والد-فرزند با گرایش به مصرف مواد مخدر با استفاده از آزمون یک دامنه‌ی پیرسون برای آزمودنی‌ها برابر با $r = 0.39$ است. همچنین به دست آمده که در سطح $p = 0.001$ معنادار می‌باشد. همان‌طور که در جدول شماره ۲، مشاهده می‌شود ضریب

جدول ۳- نتایج تحلیل رگرسیون متغیرهای پیش‌بین با گرایش به مصرف مواد مخدر به روش گام به گام

متغیر ملاک	شاخص‌ها	R	R ²	F	P	ضرایب رگرسیون
گرایش به مصرف مواد مخدر	متغیرهای پیش‌بین	۰/۳۹	۰/۱۵	۳۵/۵۴	P<۰/۰۰۱	۱ $\beta = 0.39$ $t = 5.96$ $P = 0.001$
	تعارض والد-فرزند	۰/۳۹	۰/۱۵	۳۵/۵۴	P<۰/۰۰۱	۲ $\beta = 0.24$ $t = 3.80$ $P = 0.001$
	احساس تنهایی	۰/۵۱	۰/۲۶	۲۳/۶۶	P<۰/۰۰۱	۱ $\beta = 0.26$ $t = 4.02$ $P = 0.001$

ترتیب ۰/۵۱ و ۰/۲۶ می‌باشد. یعنی ۲۶٪ واریانس گرایش به مصرف مواد مخدر به وسیله‌ی متغیرهای تعارض والد-فرزند و احساس تنهایی تبیین می‌شود و هر دو متغیر توان پیش‌بینی گرایش به مصرف مواد مخدر در دانشجویان را دارا می‌باشند؛ بنابراین فرضیه شماره ۳ پژوهش تأیید می‌شود.

همان‌طور که در جدول ۳- مشاهده می‌شود طبق نتایج رگرسیون به روش گام به گام متغیرهای تعارض والد-فرزند و احساس تنهایی وارد تحلیل شدند. در گام اول تنها متغیر تعارض والد-فرزند قرار گرفته است که R و R^2 آن به ترتیب ۰/۳۹ و ۰/۱۵ به دست آمد. در گام بعد با اضافه شدن متغیر احساس تنهایی R و R^2 تحلیل به ترتیب ۰/۵۱ و ۰/۲۶ به دست آمد. بنابراین R و R^2 این تحلیل به

نتیجه‌گیری

فرضیه اول: بین تعارض والد-فرزند و گرایش به مصرف مواد مخدر در نوجوانان معنادار رابطه‌ی مثبت معنادار وجود دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش و مندرجات در جدول ۱، این فرضیه تأیید می‌شود. این یافته با نتایج پژوهش‌های سیفی گندمانی، صفاری‌نیا و کلانتری میبیدی (۱۳۹۲)، پیکو و کوچ (۲۰۱۰) بروک و همکاران (۲۰۰۹)، و پارکر و بنسون (۲۰۰۴) که به نوعی نشان داده‌اند بین تعارض والد-فرزند با گرایش به مصرف مواد مخدر ارتباط معنادار وجود دارد، همخوان می‌باشد (۲۴-۲۶). سوء مصرف مواد یکی از جدی‌ترین معضلات بشری در سال‌های اخیر و یکی از پیچیده‌ترین پدیده‌های انسانی است که به عنوان الگوی غیرانطباقی مصرف مواد منجر به بروز مشکلات مکرر شغلی، اجتماعی و قانونی می‌گردد (۲۷). مسأله‌ای که می‌تواند نوجوانان را بیشتر به سمت مصرف مواد مخدر سوق دهد، تعارضات آن‌ها با والدین خود است. ساتراک (۲۰۱۲) عقیده دارد نوجوانی، مرحله انتقال از کودکی به بزرگسالی است. این دوره با تغییرات سریع فیزیکی و رشد تفکر انتزاعی شروع می‌شود. همچنین مرحله‌ای از زندگی است که مستلزم جدایی و استقلال بیشتر از والدین است (۲۸-۲۹). تعارض والد-فرزند نشانه‌ی وجود خلاء بین فرزندان و والدین آن‌هاست. در این وضعیت ناهمگون، والدین نوجوانان را ناسازگار می‌دانند و نوجوانان هم رفتار والدین خود را قبول ندارند (۳۰). پس با توجه به اینکه تعارض امری اجتناب‌ناپذیر در روابط خانوادگی محسوب می‌شود و نتایج مطالعات مختلفی که در این زمینه انجام شده، نشان می‌دهند که درگیری بین اعضای خانواده، خطر ابتلای فرزندان به بسیاری از مشکلات رفتاری به مانند گرایش به سوء مصرف از مواد را در آینده افزایش می‌دهد، می‌توان این متغیر را از پیش‌بینی‌کننده‌های گرایش به مصرف مواد مخدر دانست چرا که وجود تعارض بین والدین و نوجوان موجب می‌گردد که نوجوان دچار استرس و اضطراب بسیار زیادی شود و به جهت کاهش این اضطراب ممکن است به سمت مواد مخدر گرایش پیدا کند. ضمن اینکه نوجوان در این مرحله سنی ممکن است از هر روشی برای اثبات استقلال رأی خود استفاده کند و ممکن است یکی از این راه‌ها گرایش به مواد مخدر باشد (۹-۱۲).

فرضیه دوم: بین احساس تنهایی و گرایش به مصرف مواد مخدر در نوجوانان معنادار رابطه‌ی مثبت معنادار وجود دارد.

با توجه به یافته‌های پژوهش و مندرجات در جدول ۲، این فرضیه تأیید می‌شود. این یافته با نتایج پژوهش‌های صادقی (۱۳۹۳)، ژو و لیونگ (۲۰۱۲) و شات (۲۰۰۸) که به نوعی نشان داده‌اند بین احساس تنهایی و گرایش به مصرف مواد مخدر ارتباط معنادار وجود دارد، هم‌خوان می‌باشد (۳۱-۳۲). اعتیاد یک بیماری زیست‌شناختی، روان‌شناختی و اجتماعی است. عوامل متعددی در ایدئولوژی سوء مصرف مواد تأثیر دارند که در تعامل با یکدیگر منجر به شروع مصرف و سپس اعتیاد می‌شوند (۳۳). این گرایش، تحت تأثیر عوامل مختلفی ایجاد و سبب می‌شود تا فرد از مصرف مواد مخدر به عنوان واکنشی در برابر مسائل و مشکلات خود استفاده کند (۳۴). یکی از این عوامل احساس تنهایی می‌باشد. تنهایی احساس ناخوشایندی است که در نتیجه کاستی در شبکه روابط

اجتماعی فرد و عدم دسترسی به روابط نزدیک و مطلوب با دیگران به وجود می‌آید (۱۵). همچنین احساس تنهایی تجربه‌ای ناخوشایند مانند تفکر فرد مبنی بر متمایز بودن از دیگران است که با مشکلات رفتاری قابل مشاهده مانند اندوه، عصبانیت و افسردگی همراه بوده و ناهمخوانی بین انتظارات و آرزوها در روابط اجتماعی را نشان می‌دهد و در رفتارهایی نظیر اجتناب از تماس با دیگران نمود می‌یابد (۳۵). هنریچ و گالون (۲۰۰۶) بیان می‌کنند که احساس تنهایی با مشکلات روانی-اجتماعی نظیر عزت‌نفس و احساس شایستگی پایین و اختلالات روانی نظیر اضطراب و افسردگی همراه است که این مسأله علاوه بر ناتوانی در ایجاد یک زندگی مناسب، موجب به وجود آمدن احساس ناامیدی و پوچی می‌گردد (۱۷). احساس تنهایی و گوشه‌گیری منجر به بروز بسیاری از اختلالات اضطرابی و افسردگی شده و فرد را به سوی درون خود سوق داده و منجر به شکل‌گیری نوعی از اضطراب و فوبی اجتماعی وی شود که فرد برای گریز از این استرس و اضطراب و نیز پر کردن احساس تنهایی، به رفتارهای انحرافی جایگزین از جمله اعتیاد به مواد مخدر روی می‌آورند.

فرضیه سوم: بین تعارض والد-فرزند و احساس تنهایی با گرایش به مصرف مواد مخدر در نوجوانان معنادار رابطه چندگانه وجود دارد. با توجه به یافته‌های پژوهش و مندرجات در جدول ۳، این فرضیه تأیید می‌شود. برای این یافته، پیشینه مستقیمی وجود ندارد اما می‌توان از پیشینه‌های فرضیه‌های پیشین برای آن استفاده کرد. در بیشتر جوامع، نوجوانان در گرایش به مواد مخدر از گروه‌های پرخطر محسوب می‌شوند. مصرف و سوء مصرف مواد در میان نوجوانان به سبب حساسیت این دوره از زندگی و نقش آن در زندگی آینده افراد، اهمیت ویژه‌ای دارد. بنابراین با توجه به این موضوع در بین نوجوانان و جوانان، از موضوعات اساسی نظام‌های آموزشی است و می‌تواند گام مهمی در شناسایی عوامل مرتبط با سوء مصرف مواد و ارائه راهکارهای مؤثر در جهت پیشگیری و درمان اختلالات سوء مصرف مواد و اعتیاد باشد (۳۶). از متغیرهایی که می‌تواند گرایش به مصرف مواد مخدر نوجوانان را پیش‌بینی کند، تعارض والد-فرزندی است. تعارض والد-فرزند عبارت است از چالش‌های ارتباطی و تعارضی که در حین رشد و تغییر اعضای خانواده ایجاد می‌شود (۳۷). کارنس-هولت (۲۰۱۲) معتقد است که تعامل والد-فرزندی، نخستین معرف دنیای ارتباط کودک و یک رابطه مهم و حیاتی برای ایجاد امنیت و عشق است که متشکل از ترکیبی از رفتارها، احساسات و انتظاراتی است که منحصر به پدر و مادر خاص و یک کودک خاص است. در خصوص اهمیت آن نیز بیشتر پژوهشگران به این نتیجه رسیده‌اند که عامل خانواده و مخصوصاً رفتار والدین در دوران کودکی نقش مهمی در بروز مشکلات رفتاری در کودکی و بزرگسالی دارد (۳۸). کیفیت تعامل والد-فرزند در چگونگی بررسی و تفسیر کودکان از جهان اطراف هم تأثیرگذار است و زمانی که این رابطه دچار تعارض می‌شود، تفسیر کودک از جهان نیز بدبینانه می‌شود (۳۹). کودک برای فرار از اضطراب این تعارضات و دیدگاه تاریک و بدبینانه به دنیا ممکن است تمایل بیشتری برای مصرف به مواد مخدر داشته باشد. متغیر دیگری که می‌تواند در گرایش به مصرف مواد مخدر جوانان و دانشجویان

Tendency (NEO) Model by the Mental Health Mediator. *Scientific Journal of Ilam University of Medical Sciences* 2013;21(6): 248-256.

4. Narimani M, Eivazi N And Abolghasemi A. The effectiveness of emotional intelligence training in preventing students' tendency to substance abuse. *Addiction Research Quarterly* 2014;8(30):9-19.

5. Flores, PJ. Addiction as an attachment disorder: Implications for group therapy. *International Journal of Group Psychotherapy* 2013; 51(1: Special issue): 63-81.

6. Popov LM, Ilesanmi, RA. Parent-child relationship: Peculiarities and outcome. *Review of European studies* 2015; 7(5): 253.

7. Murray KW, Dwyer KM, Rubin KH, Knighton-Wisor S, Booth-LaForce, C. Parent-child relationships, parental psychological control, and aggression: Maternal and paternal relationships. *Journal of Youth and Adolescence* 2014; 43(8): 1361-73.

8. Branje SJ, Van Doorn M, Van der Valk I, Meeus, W. Parent-adolescent conflicts, conflict resolution types, and adolescent adjustment. *Journal of Applied Developmental Psychology* 2009; 30(2):195-204.

9. Chaplin T M, Sinha R, Simmons JA, Healy SM, Mayes LC, Hommer RE, et al. Parent-adolescent conflict interactions and adolescent alcohol use. *Addictive Behaviors* 2012; 37(5): 605-612.

10. Herrenkohl TI, Kosterman R, Hawkins JD, Mason WA. Effects of growth in family conflict in adolescence on adult depressive symptoms: Mediating and moderating effects of stress and school bonding. *Journal of Adolescent Health* 2009; 44(2): 146-52.

11. Chang LR, Chiu YN, Wu YY, Gau SSF. Father's parenting and father-child relationship among children and

اثری داشته باشد، احساس تنهایی است. احساس تنهایی هنگام برخی از تغییرات سریع و ناگهانی امری عادی و رایج است و به ناسازگاری تعبیر نمی‌گردد، اما هنگامی که به طور مزمن، مانع موفقیت در تکالیف و کارکردهای طبیعی زندگی می‌شود، می‌تواند پیامدهای عاطفی، اجتماعی و حتی جسمانی زیان‌باری را به دنبال آورد (۱۶). در این صورت احساس تنهایی تهدیدی برای سلامت روان و کارکرد روانی-اجتماعی فرد به شمار می‌آید (۱۷). فرد دچار تنش زیادی می‌شود و امکان دارد که به سمت مصرف مواد مخدر گرایش پیدا کند. پژوهش‌های حوزه علوم انسانی با محدودیت‌هایی مواجه هستند که این پژوهش نیز از این قاعده مستثنا نیست. به‌عنوان نمونه این پژوهش تنها در میان جوانان و دانشجویان معتاد شهر آبادان انجام شده است و در تعمیم آن به نمونه‌های دیگر باید جانب احتیاط رعایت شود. همچنین ابزارهای مورد استفاده در پژوهش پرسشنامه بوده که ممکن است پاسخ‌گویان بنا به هر دلیلی از پاسخ‌گویی صحیح اجتناب کرده باشند.

در راستای نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود این پژوهش در سایر جوامع و بخصوص در معنادان سایر شهرها هم اجرا شود تا بتوان قیاس قابل قبولی را داشت. همچنین با توجه به اینکه این پژوهش از نوع مقطعی بوده و داده‌ها در یک مقطع زمانی خاص به دست آمد. استفاده از مطالعات طولی می‌تواند اطلاعات مفیدتری را به دست دهد لذا پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران، در پژوهش‌های بعدی اثر عوامل مداخله‌گر از جمله عوامل معیشتی، فرهنگی، معنوی و مذهبی و... را کنترل نمایند و یا اثر آن را مورد سنجش قرار دهند و مشاوران و متخصصین در راستای کاهش تعارضات والد-فرزندی، اضطراب و استرس نوجوانان اقدامات لازم را انجام دهند و والدین را نیز از اثرات این پدیده‌ها آگاه نمایند.

تشکر و قدردانی: نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از کلیه دانشجویانی که در این پژوهش صمیمانه همکاری داشته‌اند، تقدیر و تشکر کنند.

References

1. Azizi A, Moradbakhshi M. The effectiveness of cognitive-behavioral group training on the tendency to addiction to drugs in male high school students in the second year of Rasht. *First National Conference on Educational Sciences and Psychology*; Marvdasht 2014.
2. Masoumi Mofrad T, Alizadeh H And Khamsan A. Comparison of executive functions of prevention and problem solving in adolescents with and without drug abuse. *Journal of Addiction Research* 2014;8(32):137-156.
3. Mami Sh, Ahadi H, Naderi F, Enayati S And Mazaheri M. Predicting the Personality Factor-Based Addiction

21. Prinz RJ, Foster S, Kent RN, O'Leary KD. Multivariate assessment of conflict in distressed and nondistressed mother-adolescent dyads. *Journal of applied behavior analysis* 1979; 12(4): 691-700.
22. Fine, MA, Moreland JR, Schwebel AI. Long-term effects of divorce on parent-child relationships. *Developmental Psychology* 1983; 19, 703-713.
23. Russell D, Peplau LA, Ferguson ML. Developing a measure of loneliness. *Journal of personality assessment* 1980; 42(3): 290-4.
24. Seifi Gandamani M, Saffarinia M, Kalantari meybodi S. Family parenting typology (combination of parenting style) and its effect on drug addiction in adolescent boys. *Journal of Addiction Research* 2013;7(25): 11-24.
25. Brook JS, Brook DW, Zhang C, Cohen P. Pathways from Adolescent Parent-Child Conflict to Substance Use Disorders in the Fourth Decade of Life. *The American journal on addictions* 2009; 18(3):235-42.
26. Parker JS, Benson MJ. Parent-adolescent relations and adolescent functioning: Self-esteem, substance abuse, and delinquency. *Adolescenc* 2004; 39(155): 519.
27. Barati M, Verdipour H, Jalilian F. The status of stimulant and hallucinogenic substance abuse and its predictors among students. *Journal of Principles of Mental Health* 2011;13(4):376-84.
28. Santrock, JW. *Adolescence*, 2012. New York: McGraw-Hill Companies.
29. Wong EH, Wiest DJ, Cusick LB. Perceptions of autonomy support, parent attachment, competence and self-worth as predictors of motivational orientation and academic achievement: An examination of sixth-and ninth-grade regular education students. *Adolescence* 2002; 37(146): 255.
- adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Comprehensive psychiatry* 2013; 54(2): 128-40.
12. Luk JW, Farhat T, Iannotti RJ, Simons-Morton BG. Parent-child communication and substance use among adolescents: Do father and mother communication play a different role for sons and daughters?. *Addictive behaviors* 2010; 35(5): 426-31.
13. Piko BF, Kovács E. Do parents and school matter? Protective factors for adolescent substance use. *Addictive behaviors* 2010; 35(1): 53-56.
14. Brook JS, Brook DW, Zhang C, Cohen P. Pathways from Adolescent Parent-Child Conflict to Substance Use Disorders in the Fourth Decade of Life. *The American journal on addictions* 2009; 18(3): 235-242.
15. Peplau L. Perceived dimensions of attribution for loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology* 2007; 43 (3): 929-36.
16. Black, K. Exploring adolescent loneliness and companion animal attachment (Doctoral dissertation). 2009.
17. Heinrich LM, Gullone E. The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical psychology review* 2006; 26(6): 695-718.
18. Nikmanesh Z, Kazemi Y And Khosravi M. Entitled The Role of Loneliness and Difficulty in Emotional Regulation in Substance Abuse. *Journal of Health Research* 2015;4(1):55-64.
19. Sadeghi M. Predicting the tendency to addiction based on spiritual well-being and loneliness in students. *Journal of School Health* 2014;8(2): 23-29.
20. Golparvar M, Molavi H. Comparison of psychological characteristics and marital relations of addicts and non-addicts with their spouses. *Knowledge and Research Quarterly* 2001;7:1-20.

39. Murray KW, Dwyer KM, Rubin KH, Knighton-Wisor S, Booth-LaForce, C. Parent-child relationships, parental psychological control, and aggression: Maternal and paternal relationships. *Journal of Youth and Adolescence* 2014;43(8): 1361-73.
30. Borjali, A. The effectiveness of mindfulness-based cognitive therapy on reducing parent-child conflict in adolescents. *Journal of Behavioral Sciences* 2013;7(1):1-6.
31. Zhou SX, Leung L. Gratification, loneliness, leisure boredom, and self-esteem as predictors of addiction and usage pattern among Chinese college students. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning (IJCPL2012)*: 2(4): 34-48.
32. Shute N. Why loneliness is bad for your health. *U.S. News and World Report*. 2008.
33. Carnes-Holt K. Child-parent relationship therapy for adoptive families. *The Family Journal* 2012; 20(4): 419-26.
34. Behravan H, Hamidi T, Shahriari A. The effect of Ferdowsi University of Mashhad students' adherence to religious norms on preventing drug addiction. *Culture in Islamic University* 2015;5(3):427-54.
35. Elhageen AAM. Effect of interaction between parental treatment styles and peer relations in classroom on the feelings of loneliness among deaf children in Egyptian schools 2004.
36. Sheikhifini A, Kavousian J, Ramezani W. Risk and protective factors of students' tendency to use drugs. *Journal of Research in Mental Health* 2010;3(3): 37-47.
37. Özmete E, Batoglu AS. Parent-young adult conflict: A measurement on frequency and intensity of conflict issues. *Journal of International Social Research* 2009; 2(8).
38. Homauni M, Mariani BM, Yaacob SN, AbuTalib M. Parent-child relationship and aggression among adolescents in Tehran, Iran. *Life Science Journal* 2014; 11(9):766-70.